

3.4 ПОДВИЖНИК БУКОВИНОЗНАВСТВА ЙОГАН ПОЛЕК*

Олександр Добржанський

Йоган Полек більшу частину свого життя пропрацював бібліотекарем Чернівецького університету. Але громадськість Буковини кінця XIX — початку XX ст. найбільше знала його як невтомного дослідника минулого краю, археографа, джерелознавця, популяризатора історичних знань.

Він народився 27 лютого 1843 р. у містечку Бауч (Bautsch) (чеською Будішов) у Моравії¹. Його батьки займалися ткацтвом. Містечко було невеликим. Разом із двома передмістями Нідер та Оберауе Бауч на середину XIX ст. налічував 349 будинків з населенням 2669 осіб. Але, що цікаво, вже в 1842 р., тобто за рік до народження Й. Полека, про це містечко з'явилася досить цікава робота, у якій докладно описувалися географічне становище, природа, клімат, населення, історія (з додатком оригінальних документів) цього населеного пункту². Власне це було краєзнавче дослідження, за змістом подібне до тих статей і книжок, яких чимало потім опублікував Й. Полек, вивчаючи минуле Буковини.

Після закінчення місцевої початкової школи, з 1857 по 1865 рік, Полек навчався у вищій гімназії в Троппау (чеш. Опава). Потім вступив до Віденського університету на філософський факультет, де слухав одночасно курси з філософії, філології, історії, географії та геології. Однак, не завершивши навчання, яке тривало три з половиною роки, він через брак коштів був змушений стати приватним вихователем і вчителем дітей великого землевласника з Нижньої Австрії Густава фон Саттнера. На цій роботі перебував сім років. За цей час зумів завершити навчання у Віденському університеті і в 1871 р. захистив дисертацію доктора філософії³.

Переломним моментом у біографії Й. Полека стало призначення його на роботу в бібліотеці Чернівецького університету згідно з наказом міністерства культів і освіти від 8 січня 1877 р.⁴ Тут Полек пропрацював майже 36 років — до 1912 р., коли напередодні свого сімдесятирічного ювілею вийшов на пенсію.

¹ Polek Johann. Norst A. *Alma-Mater Francisko-Josephina*. Czernowitz, 1900. S. 65.

² Hallaschka F. *Die freie Municipalstadt Bautsch in Mähren in geographisch-topographischer und historischer Beziehung dargestellt*. Prag, 1842.

³ Polek Johann. Norst A. *Alma-Mater Francisko-Josephina*. Czernowitz, 1900. S. 66.

⁴ Там само.

У бібліотеці Чернівецького університету Й. Полек пройшов усі щаблі наукового працівника. Спочатку він був призначений на посаду амануенсиса (Amanuensis) (нижча посада наукового працівника в бібліотеці), потім, з 1880 р., став скриптором (Skriptor), а з 22 листопада 1881 р. призначений кустошем (Kustos), зберігачем фондів. На цій посаді він перебував понад 20 років.

Працюючи в бібліотеці, Й. Полек докладав чимало зусиль для покращення забезпечення університетської бібліотеки книгами й організації її функціонування. Разом з І. Сбієрою він вдосконалив систематичну таблицю класифікації книг, які належали до бібліотечних фондів¹.

У 1903 р. Й. Полек став директором бібліотеки Чернівецького університету й очолював цей підрозділ, як уже зазначалося, аж до виходу на пенсію в 1912 р. Мав звання судового радника (Hofrat), був кавалером Ордена залізної корони третього ступеня.

У Чернівцях Й. Полек продовжував поглиблювати свої професійні знання. У 1878 році він склав іспит на право викладання історії та географії в гімназії. Уже володіючи німецькою, чеською, англійською та французькою мовами, вивчав італійську та румунську, а також польську та російську мови, відвідував університетські лекції з палеографії.

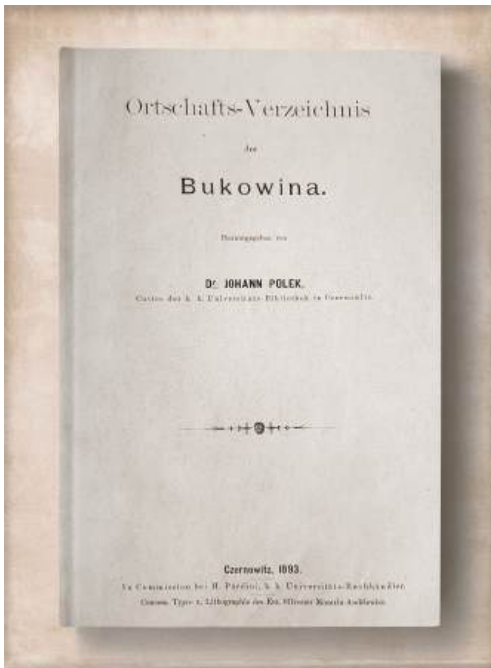
Як уже зазначалося, попри роботу в бібліотеці, Йоган Полек активно займався дослідженнями в галузі історії та краєзнавства Буковини. Він беззаперечно вважався і вважається піонером серед працівників університету в цих дослідженнях. Його перша праця «Колонії липованів на Буковині» була опублікована в 1885 р.², тобто раніше, ніж з'явилися буковинознавчі дослідження Ф. Циглауера та Р. Кайндля. У наступні роки він не зраджував своїм науковим інтересам і регулярно публікував дослідження, які переважно стосувалися історії Буковини австрійського періоду.

Йоганн Полек – директор бібліотеки Чернівецького університету

¹ Зушман М. Колекція «Буковинезія» як одна з перлин наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. *Вісник Одеського національного університету. Серія бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство*. 2017. Т. 22. С. 153.

² Polek J. Die Lippowaner-Colonien in der Bukowina. *Mittheilungen der kaiserlich-königlichen Geographischen Gesellschaft*. 1885. XXVIII. Bandes. S. 301–349.

**Таблиця місцевостей Буковини.
Додаток до «Опису Буковини Г. Сплені»,
опублікований Й. Полеком у 1893 р.**

Як дослідник Й. Полек відзначався вмінням проводити пошукову роботу в архівах і сумлінністю в опрацюванні історичних джерел. З 80-х років XIX ст. він розшукував документи, що стосувалися історії Буковини у Воєнному архіві, архівах міністерства внутрішніх справ та міністерства фінансів Австрії, Крайовому архіві Буковини, архівах католицької та протестантської парафій та ін. Завдяки цим пошукам Й. Полек увів до наукового обігу цілу низку цінних історичних документів, які не втратили свого значення до наших днів.

Серед них насамперед варто назвати «Опис Буковини генерала Сплені». Про цей документ уже було відомо дослід-

никам у другій половині XIX ст., зокрема Ф. Циглауеру, Ф. Вікенгаузеру, Г. Бідерману. Але Й. Полек у 1893 р. вперше опублікував «Опис» генерала Сплені повністю¹. Виходячи з непрямих свідчень, він встановив, що рукопис, який не був підписаний, належав саме першому австрійському очільнику Буковини Габріелю Сплені. Також була встановлена приблизна дата написання документа. У вступі Й. Полек дав короткий біографічний нарис про Г. Сплені, пояснив причини появи і змістовну суть його записок до віденських органів влади. Публікуючи «Опис Буковинського дистрикту», Йоган Полек також подав як додаток «Зауваження» до роботи Габріеля Сплені, зроблені невідомим автором і віднайдені разом із рукописом². Й. Полек обґрунтовував думку, що ці зауваження зробив секретар Придворної канцелярії Бернхард фон Єніш (Bernhard von Jenisch), який добре знав турецьку мову і був направлений до Буковини 1775 року під час визначення кордону з Туреччиною.

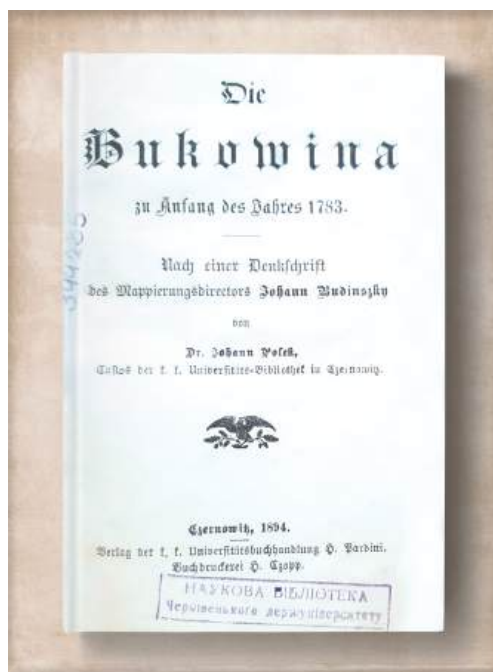
¹ General Spleny's Beschreibung des Bukowiner Distrikts. /Hrsg. von Johann Polek. Czernowitz, 1893.

² Anmerkungen über die Beschreibung des Bukowiner Districts, welche von Herrn Generalen Baron von Spleny ist verfaßt worden. General Spleny's Beschreibung der Bukowina. Czernowitz, 1893. S. 159–165.

«Опис Буковинського дистрикту» містив як окрему частину «Таблицю місцевостей Буковинського округу». Її також уперше опублікував Йоган Полек у 1893 р.¹ В ній було подано назви населених пунктів із вказівкою кількості сімей, які в них проживали, і соціальною структурою жителів на 1775 рік. Фактично це був перший австрійський перепис населення Буковини.

Серед інших важливих документів, які були віднайдені в архівах Й. Полека, потрібно назвати записку майора Фрідріха Міга, підготовлену взимку 1775–1776 років під назвою «Топографічний опис Буковинського дистрикту з військовими анотаціями». Цей документ опубліковано в 1897 р.² Значний інтерес для істориків становив документ, датований 1783 роком, поданий Галицькому Генеральному командуванню Йоганом Будзінським під назвою «Опис Буковинського дистрикту, в якому відображено географічне, фізичне, економічне, торговельне, військове і духовне становище, разом із деякими зауваженнями щодо того, як деякі пункти слід покращити в майбутньому»³. Праця Будзінського побачила світ завдяки Йогану Полеку в 1894 р. До речі, у цьому документі вперше на підставі конкретного обстеження місцевостей центральної і північної Буковини зазначено, що наприкінці XVIII ст. переважну більшість населення Буковини становили русини (руснаки), які розмовляли русинською мовою.

Працюючи в Архіві міністерства внутрішніх справ Австрії, Й. Полек віднайшов документ, який називався *Beschreibung der Bukowina und deren innern*

«Буковина на початку 1783 р. Й. Будінського». Видання Й. Полека. 1894 р.

¹ Polek J. Ortschaftsverzeichnis der Bukowina aus dem Jahre 1775. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums*. 1893. S. 27–44.

² Miege A. Topographische Beschreibung der Bukowina / Herausgegeben von der Dr. J. Polek. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums*. 1897. S. 3–37.

³ Die Bukowina zu Anfang des Jahres 1783. Nach einer Denkschrift des Mappierungsdirektors Johann Budinszky / Herausgegeben von Dr. Johann Polek. Czernowitz, 1894.

Verhältniss («Опис Буковини та її внутрішніх відносин»), написаний боярином Василем Балшем. Цей рукопис містив надзвичайно цінну інформацію про соціальну структуру буковинського суспільства, церковні відносини в останній чверті XVIII ст. Й. Полек опублікував трактат В. Балша в журналі «Щорічник Буковинського крайового музею» як додаток до роботи «Поїздки імператора Йосипа II в Галичину та на Буковину»¹.

Загалом названі та багато інших документів, введені до наукового обігу Й. Полеком, стали важливою частиною джерельної бази, яка давала можливість досліджувати історію Буковини останньої чверті XVIII – перших десятиліть XIX ст.

Цікаво, що Й. Полек вишукував документи не тільки в архівах, але й у приватних колекціях, антикварних крамницях, музейних сховищах. Так йому вдалося віднайти надзвичайно цікавий оригінальний збірник про Буковину початку XIX ст., власне перший буковинознавчий довідник під назвою «Буковина на початку 1801 р. в алфавітному порядку». Рукопис праці в 1903 р. він виявив в одному з антикварних магазинів Відня й купив його для бібліотеки Чернівецького університету. Ця праця була опублікована в 1908 р.². Хоча Й. Полек провів величезну пошукову роботу, встановити автора праці так і не вдалося. Судячи з тексту, це був чиновник буковинського окружного управління, який використовував для своєї праці картотеку місцевих органів влади. Незважаючи на анонімність, ця робота є надзвичайно цінним джерелом про Буковину кінця XVIII – початку XIX ст. У ній в алфавітному порядку стисло було подано найрізноманітніші відомості про Буковину, зокрема про її природні особливості, економічні відносини, податки, сільськогосподарське, промислове й ремісничє виробництва, видобування корисних копалин, демографію, населені пункти, освіту, релігію тощо.

Йогану Полеку також належить першість у підготовці бібліографічних покажчиків і написанні історіографічних оглядів з краєзнавства Буковини. Він опублікував цілу низку таких досліджень. Першим з них був *Repertorium der landeskundlichen Literatur des Herzogtums Bukowina* («Репертуар (бібліографія) краєзнавчої літератури герцогства Буковина»), опублікований у 1892 р.³. У передмові автор зауважував: «Буковині досі бракувало наукового дослідження краю. Написання такої праці передбачає якомога повніше

¹ Balsh B. Beschreibung der Bukowina und deren innern Verhältniss. *Jahresbericht des Bukowiner Landes-Museums*. 1895. S. 103–112.

² Die Bukowina zu Anfang des Jahres 1801 in alphabetischer Darstellung. Nach einer amtlichen Denkschrift / Herausgegeben von Dr. Johann Polek. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums*. 1907. S. 3–76; Die Bukowina zu Anfang des Jahres 1801 in alphabetischer Darstellung. Nach einer amtlichen Denkschrift / Herausgegeben von Dr. Johann Polek, Czernowitz, 1908.

³ Polek J. *Repertorium der landeskundlichen Literatur des Herzogtums Bukowina*, Czernowitz, 1892.

знання того, що було досягнуто на сьогоднішній день, тобто огляд краєзнавчої літератури. Тому ця робота не потребує обґрунтування. Вона має на меті перелічити не лише ті публікації, які досі з'явилися у книжковій формі, тобто окремо, але й розлогіші та важливіші трактати й нариси про Буковину, розкидані в антологіях, журналах і навіть у газетах»¹. За основу тематичного групування літератури було взято, як зауважував сам упорядник, стандартну схему, опубліковану Центральною комісією наукових краєзнавчих досліджень Німеччини. Бібліографія охоплювала період з 1775 до грудня 1891 р. Зірочкою позначалися книги, які були доступні в бібліотеці Чернівецького університету. Й. Полек виділив такі розділи: А. Природа. В. Населення. Цей розділ ділився на підрозділи — археологія, епіграфіка і нумізматика, історія, народи з їхніми звичаями, традиціями, піснями, казками та легендами, релігія і церква, освіта, економіка, статистика народонаселення та стан здоров'я, історія епідемій та лікарень, каналізація та водопостачання. С. Загальне краєзнавство з підрозділами — описи подорожей і туристична інформація, загальний опис краю та окремих місцевостей.

Таким чином, це був перший ґрунтовний бібліографічний опис літератури про Буковину, який давав досить повне уявлення про те, що вже зроблено, а що вартує подальших досліджень. Р. Кайндль особливо відзначав цінність цього бібліографічного покажчика².

Цього ж і наступного року Й. Полек опублікував двома виданнями працю *Rückblick auf die Forschungen zur Landes- und Volkskunde der Bukowina seit 1773*³ («Огляд досліджень з краєзнавчої та народознавчої історії Буковини з 1773 року»), основу якої становив його виступ на установчих зборах Буковинського товариства крайового музею в Чернівцях 21 лютого 1892 року. Це вже була робота історіографічного характеру, яка давала досить добре уявлення про розвиток краєзнавчих досліджень на Буковині, починаючи від перших інформаційних записок військових Австрії і до досліджень початку 90-х років XIX ст. У ній Й. Полек, крім перерахування досліджень, давав короткі відомості про окремих авторів та змістовну суть їхніх праць. Автор виділив декілька періодів у розгортанні краєзнавчих досліджень на Буковині, тісно пов'язавши їх з історією краю. Зокрема, він відзначив зародження краєзнавства в часи військової адміністрації, але звернув увагу, що література цього часу представлена переважно записками військових і управлінців краю

¹ Polek J. Repertorium der landeskundlichen Literatur des Herzogtums Bukowina, Czernowitz, 1892. С. 1.

² Kaendl R. Der Einfluss der Francisco-Josephina auf die landeskundliche Erforschung der Bukowina. Norst A. *Alma-Nater Francisco-Josephina*. Czernowitz, 1900. S. 110.

³ Polek J. Rückblick auf die Forschungen zur Landes- und Volkskunde der Bukowina seit 1773. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums*. 1893. S. 3–20.

і мала службовий характер. У часи входження Буковини до складу Галичини краєзнавчі дослідження тісно пов'язувалися з усією Галичиною. Відзначено велику роль професорів Львівського університету в дослідженні Буковини в цей час. Але справжній бурхливий розвиток краєзнавства Буковини, наголошував Й. Полек, розпочався після того, як Буковина стала окремою коронною землею Австрійської імперії в 1849 р. Він писав: «Який колосальний прогрес був досягнутий у вивченні Буковини з того часу! Воно втягувало у свою сферу все нові й нові галузі, а література розрослася до такої міри, що було б доречно розділити весь період на два розділи. Рубіжним можна з повним правом назвати 1875 рік. До цього року поштовх до досліджень виходив, за великим рахунком, від середніх шкіл країни; після цього року ця місія перейшла переважно до Alma mater Франциско Йозефіна»¹. Й. Полек проаналізував творчість багатьох відомих дослідників XIX ст., визначивши їхній внесок у розвиток буковинознавства.

У наступні роки в наукових журналах він регулярно публікував огляди літератури з буковинознавства, звертаючи увагу на окремі тенденції в розвитку досліджень минулого краю².

У своїх дослідженнях Й. Полек найперше торкався важливих, деколи доленосних подій історії Буковини австрійського періоду. Особливу його увагу привертала подія перших років австрійського панування. Серед них приєднання Буковини до Австрії, якій було присвячено окрему працю. В ній аналізувалися дипломатичні і воєнні аспекти приєднання краю, прикордонне розмежування, утвердження назви Буковина³. Цього ж періоду стосуються роботи Die Huldigung der Bukowina am 12. Oktober 1777 («Присяга Буковини 12 жовтня 1777 року»)⁴, Joseph's II. Reisen nach Galizien und der Bukowina und ihre Bedeutung für letztere Provinz⁵ («Поїздки Йосифа II до Галичини і Буковини та їх значення для цих провінцій»), Die ehemalige russische Münzstätte in Sadagóra («Колишня російська монетарня в Садгорі»)⁶.

¹ Polek J. Rückblick auf die Forschungen zur Landes- und Volkskunde der Bukowina seit 1773. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums*. 1893. S. 7.

² Polek J. Literatur der österreichische Volkskunde in der Bukowina. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. Wien. 1895. Nr. 1; Polek J. Übersicht der auf die Bukowina bezüglichen volkskundlichen Erscheinungen des Jahres 1895. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. 1897. Nr. 3; Polek J. Volkskunde der Bukowina im Jahre 1896. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. 1894. Nr. 4; Polek J. Bibliographische Übersicht der Bukowiner Volkskunde 1897–1900. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. 1902. Nr. 8.

³ Polek J. Die Erwerbung der Bukowina durch Oesterreich. Czernowitz, 1889.

⁴ Polek J. Die Huldigung der Bukowina am 12. Oktober 1777. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museum*. (Czernowitz). 1902. S. 3–36.

⁵ Polek J. Joseph's II. Reisen nach Galizien und der Bukowina und ihre Bedeutung für letztere Provinz. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museum*. (Czernowitz). 1895. S. 25–93.

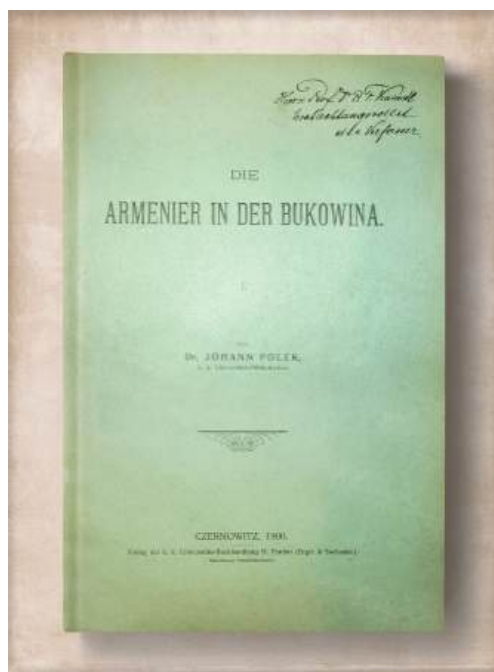
⁶ Polek J. Die ehemalige russische Münzstätte in Sadagóra. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museum*. (Czernowitz). 1894. S. 3–10.

В останній з них Й. Полек уперше проаналізував історію і причини карбування монет російською адміністрацією в Садгорі, які наслідки це мало для краю і самої Садгори.

Окрему працю Й. Полек присвятив дослідженню причин і наслідків об'єднання Буковини з Галичиною в 1886 р.¹ Загалом він оцінював цю акцію як вимушену й особливо наголошував на полонізаційних тенденціях, які мали місце на Буковині в цей час, особливо в галузі освіти.

Чимало місця в творчості Й. Полека належить дослідженням окремих етнічних груп на Буковині. Серед них роботи, присвячені історії німців, євреїв, вірменів, циганів, липованів. Про останніх він написав декілька праць, досліджуючи, як появилися липовани в Австрії, у яких населених пунктах проживали, у чому особливості їхнього віросповідання, їхні заняття. Завершеного вигляду це дослідження набуло в його підсумковій праці, яка складалася з трьох частин. Перша стосувалася проблем появи липованів на Буковині та їхнього розселення², друга – їхніх вірувань та організації церкви³, третя – звичаїв і традицій⁴.

Ще один плідний напрям досліджень Й. Полека був пов'язаний із дослідженням поширення окремих релігійних конфесій на Буковині й особливостями їх існування в краї. Цим проблемам він присвятив праці *Religion und Kirchenwesen in der Bukowina* («Релігія та церковне життя на Буковині»)⁵, *Die Ausbreitung des Protestantismus in der Bukowina* («Поширення

**Книга Й. Полека «Вірмени на Буковині»
з дарчим підписом Р. Кайндлю**

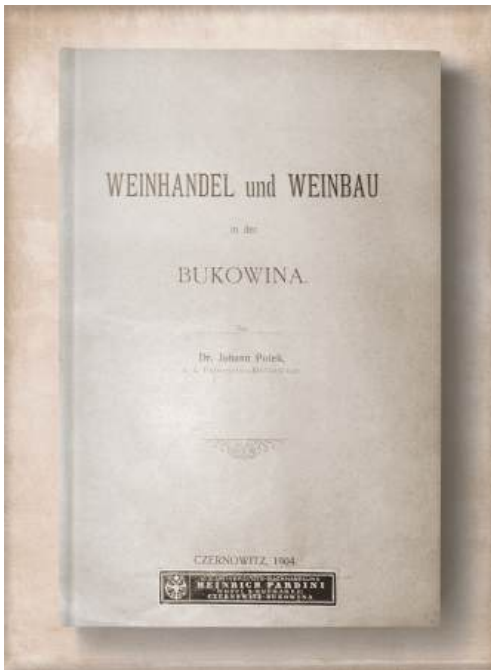
¹ Polek J. Die Vereinigung der Bukowina mit Galizien im Jahr 1786. *Jahrbuch des Bukowinaer Landesmuseums* (Czernowitz). 1900. S. 49–114.

² Polek J. Die Lippowaner in der Bukowina. I. Geschichte ihrer Ansiedlung. Czernowitz, 1896.

³ Polek J. Die Lippowaner in der Bukowina. II. Religion und Kirchenwesen. Czernowitz, 1898.

⁴ Polek J. Die Lippowaner in der Bukowina. III. Sitten und Gebräuche. Czernowitz, 1899.

⁵ Polek J. Religion und Kirchenwesen in der Bukowina. *Jahrbuch des Bukowinaer Landesmuseums* (Czernowitz). 1898. S. 22–103.

Книга Й. Полека «Торгівля вином та виноградарство на Буковині». 1904 р.

протестантизму на Буковині»)¹, Das Entstehen und die Entwicklung der evangelischen Pfarngemeinde in Czernowitz («Виникнення та розвиток протестантської парафії в Чернівцях»)². Das armenische Kloster Zamka bei Suczawa in der Bukowina («Вірменський монастир Замка біля Сучави на Буковині»)³. Особливо відзначимо ґрунтовність його досліджень щодо поширення протестантизму та євангелізму на Буковині, які написані з використанням широкої джерельної бази.

Як краєзнавець Й. Полек не міг оминати тем, пов'язаних з історією населених пунктів, а також окремих підприємств і виробництв. Він опубліку-

вав дослідницькі статті про статистику населення Чернівців⁴, про історію сіл Карлсберг, Фюрстенталь, про зародження лісопильної промисловості⁵, про торгівлю вином і виноградарство на Буковині⁶, про кінний завод у Радівцях⁷. До останньої з них Й. Полек зібрав і опублікував значний документальний матеріал.

У багатьох випадках Й. Полек мав пріоритет у дослідженні краєзнавчих тем. Пізніше їх продовжували розробляти інші вчені. Здебільшого його статті були написані на підставі історичних документів, значна частина яких була введена в науковий обіг уперше. Для більшості праць Полека була характерна

¹ Polek J. Die Ausbreitung des Protestantismus in der Bukowina. *Jahrbuch der Gessellschaft für Geschichte des Protestantismus in Österreich*. (Wien). 1904. Nr. 24. S. 364–374.

² Polek J. Das Entstehen und die Entwicklung der evangelischen Pfarngemeinde in Czernowitz. *Jahrbuch des Bukowinaer Landesmuseums* (Czernowitz). 1897. S. 58–74.

³ Polek J. Das armenische Kloster Zamka bei Suczawa in der Bukowina. *Jahrbuch des Bukowinaer Landesmuseums* (Czernowitz). 1901. S. 54–70.

⁴ Polek J. Czernowitz. Historische Skizze. Czernowitz. *Statistischer Bericht über die wichtigsten demographischen Verhältnisse*. Wien, 1888. S. 1–10.

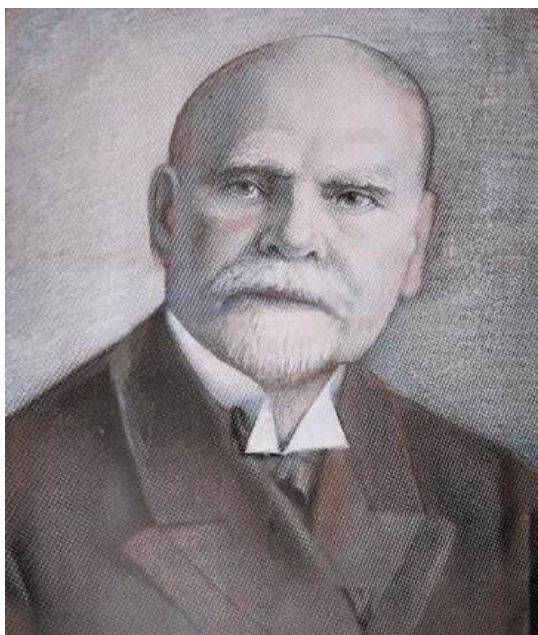
⁵ Polek J. Sägemühsen 1801 in der Bukowina. Czernowitz, 1908.

⁶ Polek J. Weinhandel und Weinbau in der Bukowina. Czernowitz, 1904.

⁷ Polek J. Die Anfänge des k. k. Staatsgestütetes Radautz. Czernowitz, 1894.

наявність додатків, у яких вміщувалися архівні та інші матеріали. Завдяки цьому ці документи збереглися й використовуються дослідниками в наш час. Загалом праці Й. Полека відзначалися прихильною оцінкою австрійської політики стосовно Буковини.

Й. Полек взяв активну участь у заснуванні Товариства крайового музею Буковини, був членом наглядової ради цього громадського об'єднання, обирався директором музею та відповідав за збереження колекції книг та документів¹. Досить

Портрет Й. Полека

часто він виступав із науковими доповідями на загальних зборах товариства, які потім друкувалися в журналах. Про одну з таких доповідей газета *Czernowitzer Zeitung* повідомляла: «Тим часом зал поступово заповнювався гостями, які прийшли на надзвичайно цікаву лекцію на тему “Різдвяні вистави на Буковині”, оголошену директором університетської бібліотеки, доктором Й. Полеком. Доктор Полек знав, як захопити аудиторію своїм живим і захоплюючим стилем презентації. Кульмінацією лекції стало виконання традиційної для німців Роші процесії “Апостоли”, яку урочисто і вдало провели 12 осіб, одягнених у відповідні костюми, під керівництвом землевласника з Роші пана Венцеля Ноймана. Д-р Полек отримав подяку та бурхливі оплески за цю надзвичайно цікаву презентацію»². Він був також співредактором наукового органу товариства «Щорічник Буковинського крайового музею», у якому регулярно друкував свої статті, а також історичні документи. Зазвичай більшість робіт Й. Полека спочатку друкувалися в журналах, деякі навіть досить великі, а потім публікувалися окремими книжками.

Як визнання наукового авторитету Й. Полека стало запрошення його до підготовки окремого тому, присвяченого Буковині, серії «Австро-Угорська монархія в слові та образі». До цієї книги Й. Полек написав розділи про

¹ Bukowiner Landesmuseum. *Czernowitzer Allgemeine Zeitung*. 1907. 24. Dezember.

² Bukowiner Landesmuseum. *Czernowitzer Zeitung*. 1909. 31. Dezember.

приєднання Буковини до Австрії та правове забезпечення цього процесу, про німців, угорців і словаків на Буковині¹.

Важливим для Й. Полека стало те, що в 1893 р.² він став кореспондентом імператорської та королівської Центральної комісії з дослідження та збереження пам'яток мистецтва та історії Австрії. А 16 липня 1901 р. був іменований консерватором цієї комісії³. Таких у той час на всю Буковину було четверо. Кожен мав свої об'єкти контролю. Полек був призначений консерватором по третій секції, яка піклувалася про збереження писемних пам'яток від давніх часів до кінця XVIII ст. На сторінках «Щорічника Буковинського крайового музею» регулярно вміщувалися повідомлення про рішення та діяльність цієї комісії, особливо ті, що стосувалися Буковини.

З початком Першої світової війни Й. Полек перебрався до Відня. Помер там 10 січня 1920 р.

Своїми історичними дослідженнями, археографічними пошуками, публікацією документів, бібліографічними та історіографічними працями, публічними доповідями Й. Полек зробив величезний внесок у розвиток і популяризацію буковинознавства, перетворення цього напрямку в справді наукову галузь краєзнавства та історичної науки.

3.5 ІОН НІСТОР — ІСТОРИК І ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ*

Ігор Піддубний

В історії Буковини нараховується чимало постатей, що зробили певний внесок у розвиток краю. Серед таких особистостей — І. Я. Ністор (1876–1962), історик і політичний діяч королівства Румунії. Уродженець Буковини, він, як, власне, і його діяльність, викликає інтерес для дослідників, які простежують умови поєднання політичної та наукової діяльності, критично розглядають деякі результати такої⁴.

¹ Polek J. Die Besitzergreifung; Die Deutschen; Die Ungarn und Slovaken. *Bukowina in Wort und Bild*. Wien, 1899. S. 116–127, 295–306, 314–320.

² Verzeichnis der Conservatoren und Correspondenten der k.k. Central-Commission. *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums*. 1895. S. 143.

³ Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. Personalstad Wien, 1902. S. XII.

⁴ Huzdup D. Ion I. Nistor și rolul său în viața culturală a Cernăuțiului. *Analele Bucovinei*. 1994. Nr. 2. P. 255–256.